Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Q-koorts
Inspectieresultaten 2020

Deze factsheet geeft de resultaten weer van het toezicht op de naleving van de Q-koortsregelgeving door schapen- en geitenhouders.

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) houdt door middel van inspecties toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving op het gebied van Q-koorts bij schapen- en geitenbedrijven en bij zogenoemde publieksbedrijven. De regels voor preventie van Q-koorts waren vastgelegd in de Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten (hierna: de regeling); vanaf 21 april 2021 zijn deze regels opgenomen in het Besluit houders van dieren.

Risico Q-koorts

Q-koorts is een dierziekte die overdraagbaar is op mensen (zoönose) en vormt daardoor een risico voor de volksgezondheid. De overheid heeft regels gesteld die gericht zijn op het voorkomen van deze overdracht en ziet toe op het naleven van deze verplichtingen. Besmetting met de Q-koortsbacterie kan plaatsvinden door het inademen van lucht waar de bacterie in zit. De bacterie zit met name in het vruchtwater en de placenta van besmette dieren, maar kan ook in de melk, mest en urine aanwezig zijn. Om deze redenen is er een verhoogd risico op besmetting tijdens de lammerperiode. Omdat met name melkschapen en melkgeiten een risico vormen voor Q-koortsbesmettingen, is voor de grotere melkschapen- en/of melkgeitenbedrijven bepaald dat alle dieren jaarlijks gevaccineerd moeten worden. Daarnaast is het voor bedrijven met een publieksfunctie ook verplicht om jaarlijks alle dieren te vaccineren tegen Q-koorts, om zo het risico van mogelijke overdracht van de ziekte door direct contact tussen de dieren en de bezoekers te verkleinen.

Werkwijze

Q-koortsinspecties vinden plaats op schapen- en/of geitenbedrijven waar 50 of meer schapen/geiten worden gehouden of gefokt ten behoeve van de melkproductie (hierna: professionele bedrijven) en op schapen- en/of geitenbedrijven die een publieksfunctie vervullen (hierna: publieksbedrijven). Locaties met een publieksfunctie zijn volgens de regeling een ‘locatie waar schapen of geiten worden gehouden en die is opengesteld voor publiek met het oogmerk om direct contact tussen publiek en dieren te faciliteren’.

Aanpak
Controle op Q-koorts heeft betrekking op het juist en tijdig vaccineren van schapen en/of geiten, het registreren van de vaccinatie in het I&R-systeem en de administratieve verplichtingen. Voor professionele bedrijven gelden aanvullende voorschriften, zoals voorwaarden voor mestopslag. Op publieksbedrijven wordt ook gecontroleerd of de dieren afgezonderd zijn van publiek tijdens het lammeren en of voldaan is aan de eisen bij aanvoer van dieren van een locatie zonder publieksfunctie.
In 2020 heeft de NVWA, met een nieuwsbrief aan alle houders van schapen en geiten en een nieuwsbericht op de NVWA-website, extra actie ondernomen om de schapen- en geitenhouders te informeren over de geldende Q-koortsregels. Dit met als doel de naleving van het tijdig vaccineren tegen Q-koorts te verhogen.

Selectie
Voor beide doelgroepen worden jaarlijks circa 10% van de bedrijven geselecteerd. Dit kwam in 2020 neer op circa 40 professionele bedrijven en circa 100 publieksbedrijven. Professionele bedrijven die vaccinaties te laat of niet geregistreerd hebben, zijn geselecteerd zodat op locatie de feitelijke situatie vastgesteld kon worden. Publieksbedrijven zijn aselect geselecteerd uit een lijst van bedrijven met een (mogelijke) publieksfunctie. In verband met de coronapandemie in 2020 en de landelijke maatregelen, konden fysieke inspecties (tijdelijk) geen doorgang vinden, waardoor een administratieve manier van inspecteren toegepast is. Deze administratieve inspecties vonden telefonisch plaats bij geselecteerde schapen-/geitenbedrijven die niet of onvoldoende voldeden aan de Q-koortsverplichtingen, met betrekking tot het tijdig vaccineren en het tijdig registreren van deze vaccinaties.

Resultaten
In Tabel 1 zijn de resultaten weergegeven van 33 fysieke inspecties, 64 administratieve inspecties en 23 herinspecties die in 2020 zijn uitgevoerd bij professionele bedrijven en publieksbedrijven. Tijdens een inspectie kan een overtreding of een combinatie van meerdere overtredingen geconstateerd worden, wat leidt tot een niet-akkoordinspectie. Alle administratieve inspecties en het merendeel van de fysieke inspecties zijn uitgevoerd bij risicogeselecteerde bedrijven, waardoor deze grotendeels resulteerden in niet-akkoordinspecties.

Tabel 1: resultaten van inspecties Q-koorts 2020.

soort inspectie	type bedrijf	inspecties totaal	inspecties akkoord	inspecties niet akkoord	percentage niet akkoord
Fysiek	professioneel bedrijf	17	2	15	88%
Fysiek	publieksbedrijf	16	2	14	88%
Administratief	professioneel bedrijf	25	11	14	56%
Administratief	publieksbedrijf	39	13	26	67%
Herinspectie	professioneel bedrijf	13	12	1	8%
Herinspectie	publieksbedrijf	10	10	0	0%

Professionele bedrijven
De geconstateerde overtredingen tijdens inspecties bij professionele bedrijven zijn weergegeven in tabel 2. Zoals in tabel 2 te lezen is, hadden de meest geconstateerde omissies bij professionele bedrijven betrekking op het (tijdig) registreren van de vaccinaties in het I&R-systeem.

Tabel 2: geconstateerde overtredingen en ingezette interventies tijdens Q-koortsinspecties (fysiek en administratief) bij professionele bedrijven. Toelichting afkortingen interventies: SW = schriftelijke waarschuwing, RvB = rapport van bevindingen, PV = proces-verbaal.

overtredingen met betrekking tot	fysiek SW	fysiek RvB	fysiek PV	administratief SW	administratief RvB
Aanvoer dieren zonder vaccinatie	1	-	-	-	-
Vaccinatieplicht – herhalingsvaccinatie te laat	1	-	1	3	1
Vaccinatieplicht – niet tijdig gevaccineerd	1	1	-	2	4
Vaccinatieplicht – niet alle dieren gevaccineerd	-	2	-	-	-
Registratieplicht in I&R-systeem – niet geregistreerd	-	-	-	3	5
Registratieplicht in I&R-systeem – niet tijdig geregistreerd	8	-	-	12	14
Mestbepalingen – onjuiste mestopslag	1	-	-	-	-
Mestbepalingen – geen/onvolledige administratie	3	-	-	-	-
Totaal	**15**	**3**	**1**	**20**	**24**

Publieksbedrijven

In tabel 3 zijn geconstateerde overtredingen tijdens inspecties bij publieksbedrijven weergegeven. De meest geconstateerde overtredingen hadden betrekking op het tijdig vaccineren van de dieren en het registreren van de vaccinaties in het I&R-systeem.

Tabel 3: geconstateerde overtredingen en ingezette interventies tijdens Q-koortsinspecties bij publieksbedrijven.

overtredingen met betrekking tot	fysiek SW	fysiek RvB	administratief SW	administratief RvB
Vaccinatieplicht – herhalingsvaccinatie te laat	-	-	6	2
Vaccinatieplicht – niet tijdig gevaccineerd	1	2	5	3
Vaccinatieplicht – geen dieren gevaccineerd	-	-	1	1
Vaccinatieplicht – niet alle dieren gevaccineerd	-	-	-	1
Registratieplicht in I&R-systeem – niet geregistreerd	5	1	8	5
Registratieplicht in I&R-systeem – niet tijdig geregistreerd	-	-	1	-
Registratieplicht in I&R-systeem – onjuist geregistreerd	-	-	3	-
Administratie niet 2 jaar bewaard	1	-	1	-
Totaal	**7**	**3**	**25**	**12**

Herinspecties
De uitgevoerde herinspecties hadden betrekking op eerder geconstateerde afwijkingen tijdens eerder uitgevoerde inspecties met betrekking tot de registratieplicht aan het I&R-systeem en/of de vaccinatieplicht. Van de 23 uitgevoerde herinspecties is 1 herinspectie bij een professioneel bedrijf niet akkoord bevonden, omdat de sindsdien uitgevoerde Q-koortsvaccinaties wederom niet tijdig geregistreerd waren in het I&R-systeem. Voor deze herinspectie is een rapport van bevindingen opgemaakt en een nieuwe herinspectie aangezegd. Deze heeft nog niet plaatsgevonden.

Interventies

Als een inspectie niet akkoord is, wordt er door de inspecteur gehandhaafd. De interventie wordt bepaald aan de hand van het interventiebeleid. Tabel 4 toont het aantal en de typen interventies die zijn ingezet naar aanleiding van overtredingen die zijn geconstateerd tijdens Q-koortsinspecties bij professionele bedrijven en publieksbedrijven. Op basis van de geconstateerde overtredingen, of een combinatie van overtredingen, kan een interventie toegepast worden. Het totaal van de toegepaste interventies (schriftelijke waarschuwing, rapport van bevindingen, proces-verbaal) verschilt met het aantal keren dat een interventie is aangezegd per soort overtreding (tabel 2 en 3), doordat meerdere overtredingen bij hetzelfde bedrijf samengevoegd zijn in 1 interventie.

Tabel 4: aantal toegepaste interventies per soort inspectie, uitgesplitst per type bedrijf.

soort inspectie	type bedrijf	SW	RvB	PV	totaal
Fysieke inspecties	professioneel bedrijf	10	3	1	14
Fysieke inspecties	publieksbedrijf	8	2	-	10
Administratieve inspecties	professioneel bedrijf	10	4	-	14
Administratieve inspecties	publieksbedrijf	19	6	-	25
Herinspecties	professioneel bedrijf	-	1	-	1
Totaal		**47**	**16**	**1**	**64**

Conclusie

In verband met de coronapandemie in 2020 konden fysieke inspecties (tijdelijk) geen doorgang vinden waardoor een administratieve manier van inspecteren is toegepast. In totaal hebben 33 fysieke inspecties, 64 administratieve inspecties en 23 herinspecties plaatsgevonden, bij respectievelijk 17, 25 en 13 professionele bedrijven en 16, 39 en 10 publieksbedrijven.

Uit de inspectieresultaten blijkt dat de meest geconstateerde overtredingen bij zowel professionele bedrijven als publieksbedrijven betrekking hebben op de registratieverplichtingen in het I&R-systeem. Daarnaast zijn bij publieksbedrijven ook overtredingen geconstateerd met betrekking tot het tijdig vaccineren van de dieren.

Het effect van de extra communicatie vanuit de NVWA aan schapen-/geitenhouders met informatie over de Q-koortsregelgeving is in verband met de coronapandemie niet uit de cijfers af te leiden. Omdat de inspecties grotendeels risicogeselecteerd zijn en er een gering aantal inspecties zijn uitgevoerd, zijn de resultaten niet representatief voor de gehele sector.